

Голові разової спеціалізованої вченої ради
ID 14308 Національної академії сухопутних
військ імені гетьмана Петра Сагайдачного,
доктору історичних наук, професору
Куцькій Олесі Миколаївні
79012, м. Львів, вул. Героїв Майдану, 32

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

КВЯТКОВСЬКОГО Романа Володимировича

“Особливості інформаційного протиборства в період Другої карабаської війни
(2016–2023 рр.)”, подану до захисту на здобуття ступеня доктора філософії за
спеціальністю 032 – Історія та археологія. Гуманітарні науки

Актуальність теми дисертаційного дослідження Квятковського Романа Володимировича зумовлена зростанням ролі інформаційного протиборства у сучасних збройних конфліктах, де боротьба за сприйняття подій, легітимацію політичних рішень, мобілізацію власного суспільства, деморалізацію противника та вплив на міжнародну громадську думку набуває самостійного значення. Друга карабаська війна є показовим прикладом локального конфлікту з виразною гібридною складовою, у якому застосування високоточної зброї, безпілотних літальних апаратів і мережево-центричних підходів поєднувалося зі стратегічними комунікаціями, інформаційно-психологічними діями, пропагандою, дезінформацією, публічною дипломатією та активним використанням цифрових платформ.

Особливої ваги дослідження набуває для України, яка в умовах російсько-української війни протидіє не лише збройній агресії, а й масштабним інформаційним кампаніям, маніпулятивним наративам і спробам впливу на внутрішню та міжнародну аудиторії. Аналіз карабаського досвіду дозволяє виявити успішні практики інформаційного супроводу бойових дій, ризики маніпулятивного використання візуального контенту, діяльності зовнішніх

акторів і боротьби за міжнародні інтерпретації. З огляду на роль Російської Федерації у конфліктах на пострадянському просторі, тема має безпосереднє значення для розуміння російських механізмів інформаційного впливу.

Дисертаційна робота є самостійним, цілісним і завершеним дослідженням, у якому Друга карабаська війна розглядається не лише як 44-денна кампанія 2020 р., а як ширший історичний цикл 2016–2023 рр. Такий підхід дає змогу простежити підготовчий період після квітневої ескалації 2016 р., активну фазу бойових дій восени 2020 р. і постконфліктний етап, пов'язаний із врегулюванням, реінтеграційними процесами та остаточним завершенням збройного протистояння у 2023 р. У такій часовій рамці автор показує еволюцію наративів, каналів впливу, цільових аудиторій і механізмів закріплення результатів війни у політичному, символічному та медійному вимірах.

У дисертації коректно визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження. Мета роботи полягає в розкритті особливостей інформаційного протиборства сторін конфлікту у 2016–2023 рр., визначенні його інструментів, динаміки та ефектів на підготовчому, активному й постконфліктному етапах, а також у формулюванні рекомендацій щодо використання цього досвіду українськими структурами, залученими до інформаційного протиборства. Система завдань охоплює аналіз історіографії, джерельної бази й методології, з'ясування передумов ескалації, дослідження інформаційних кампаній сторін, хронологізацію активної фази, розгляд міжнародної реакції, оцінку здобутків і втрат та вироблення практичних рекомендацій для сектору безпеки й оборони України. Об'єктом визначено Другу карабаську війну, предметом – інформаційне протиборство сторін конфлікту на всіх етапах її перебігу.

Методологічна основа дисертації є обґрунтованою та відповідає складності обраної теми. Автор поєднав принципи історизму, наукової об'єктивності, системності, комплексності й верифікованості із загальнонауковими, спеціально-історичними та міждисциплінарними методами. Такий підхід дав змогу дослідити не лише перебіг подій, а й зміст інформаційних повідомлень, канали їх поширення, цільові аудиторії та комунікаційні ефекти.

Важливим є застосування процедур джерельної критики, що має принципове значення для дослідження теми, пов'язаної з пропагандою, дезінформацією та маніпулятивним використанням інформаційного контенту. Це посилює достовірність отриманих результатів і аргументованість висновків.

Джерельна база роботи є широкою, репрезентативною та достатньою для розкриття заявленої проблематики. Її становлять офіційні документи і заяви державних інституцій Азербайджану, Вірменії, Туреччини, Російської Федерації та міжнародних організацій, матеріали медіа, аналітичні звіти, правозахисні й гуманітарні матеріали, експертні публікації, контент соціальних мереж, відеоплатформ, месенджерів і телеграм-каналів. Позитивно слід оцінити те, що російські джерела розглядаються як об'єкт критичного аналізу пропагандистських і дезінформаційних практик.

Достовірність основних положень роботи ґрунтується на комплексному підході до аналізу, репрезентативній джерельній базі, послідовності аргументації та узгодженості висновків із поставленими завданнями.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у комплексному дослідженні інформаційного протиборства в період Другої карабаської війни як цілісного історичного, воєнно-політичного й інформаційно-комунікаційного явища. До найбільш вагомих результатів слід віднести: розгляд війни у межах 2016–2023 рр.; авторську періодизацію інформаційного протиборства; реконструкцію наративів, каналів, інструментів і цільових аудиторій сторін; аналіз взаємозв'язку між бойовими діями та інформаційним супроводом; розкриття ролі візуального контенту, термінологічно-топонімічного виміру боротьби за легітимність і впливу зовнішніх акторів, насамперед Російської Федерації та Туреччини, на регіональне інформаційне середовище.

Окремої уваги заслуговує те, що автор розглядає інформаційне протиборство не лише як сукупність повідомлень або пропагандистських дій, а як процес, пов'язаний із темпом бойових операцій, дипломатичними рішеннями, медійним висвітленням і реакцією різних аудиторій. Такий підхід дозволив уникнути звуження теми до опису інформаційних кампаній і показати

інформаційний вимір як інтегрований елемент конфлікту. Науково значущим є також звернення до проблеми доказовості комунікацій, оскільки у Другій карабаській війні візуальні матеріали, офіційні релізи та швидкість їх поширення істотно впливали на формування суспільного сприйняття перебігу бойових дій.

Практичне значення дисертації полягає у можливості використання її результатів у науковій, освітній, аналітичній та практичній діяльності. Матеріали роботи можуть бути застосовані в навчальних курсах з воєнної історії, історії сучасних збройних конфліктів, національної безпеки, гібридних війн, стратегічних комунікацій, інформаційно-психологічних дій і протидії дезінформації. Важливими є висновки щодо синхронізації повідомлень із темпом операцій, доказовості офіційних комунікацій, роботи з візуальними матеріалами, міжвідомчої координації та своєчасного спростування ворожих інформаційних впливів.

Результати дослідження можуть бути корисними для подальших наукових розвідок з історії Кавказу, сучасних локальних конфліктів, інформаційних війн, гібридних загроз, міжнародних відносин і пострадянського простору. Практична цінність роботи посилюється тим, що автор пов'язує теоретичні узагальнення з конкретними потребами України у сфері стратегічних комунікацій, протидії ворожим наративам і формування стійкої інформаційної позиції на міжнародному рівні.

Структура дисертації є логічною, послідовною та відповідає меті й завданням дослідження. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методологію, наукову новизну, практичне значення, апробацію та структуру роботи. Перший розділ має теоретико-методологічний характер і розкриває інформаційне протиборство як компонент гібридних війн, історіографію, джерельну базу та методи дослідження. Другий розділ присвячено підготовчому етапу, передумовам ескалації та формуванню інформаційного підґрунтя майбутнього протистояння. Третій розділ аналізує активну фазу бойових дій і синхронізацію військових подій

з офіційними повідомленнями, візуальними доказами, медійним висвітленням та міжнародною реакцією. Четвертий розділ розкриває постконфліктний етап, реінтеграційні процеси, події 2023 р. і боротьбу за інтерпретацію результатів війни у різних інформаційних просторах.

Позитивно слід оцінити, що в усіх розділах простежується єдина дослідницька логіка: від визначення теоретичних засад і джерельної бази – до аналізу конкретних етапів конфлікту та формулювання прикладних висновків. Автору вдалося поєднати військово-історичну реконструкцію з аналізом інформаційних практик, зберігши загальну хронологічну послідовність. Це дозволяє простежити, як інформаційні дії сторін трансформувалися залежно від змін на полі бою, дипломатичної ситуації та постконфліктної реальності.

Зміст дисертації загалом забезпечує повне розкриття теми. Висновки узгоджені з поставленими завданнями, відображають основні результати роботи й містять теоретичні узагальнення та практичні рекомендації. Автор послідовно доводить, що інформаційне протиборство у період Другої карабаської війни мало системний, багаторівневий і тривалий характер, впливало на перебіг бойових дій, міжнародне сприйняття конфлікту та постконфліктне закріплення його результатів. Дисертаційна робота викладена на належному науковому рівні, із дотриманням вимог до мови та стилю наукового дослідження, характеризується логічністю, послідовністю та коректним використанням фахової термінології.

Основні положення і висновки дисертації відображено у 15 наукових публікаціях здобувача, з яких чотири статті опубліковано у вітчизняних фахових виданнях категорії “Б”, одна публікація є підрозділом колективної монографії, одна стаття додатково відображає результати дисертаційного дослідження, а дев'ять публікацій вміщено у матеріалах науково-практичних конференцій. Публікації змістовно пов'язані з темою дисертації, охоплюють її ключові положення та підтверджують належну апробацію результатів у науковому середовищі.

Разом із тим, позитивно оцінюючи науковий рівень роботи, її актуальність, джерельну насиченість, логічну побудову та прикладну спрямованість, вважаю за

доцільне висловити окремі зауваження й побажання, які мають дискусійний і рекомендаційний характер:

1. У дисертації переконливо обґрунтовано доцільність розгляду Другої карабаської війни у ширших хронологічних межах 2016–2023 рр. Водночас роботу могло б посилити більш чітке пояснення внутрішньої логіки переходів між трьома етапами дослідження – підготовчим, активним і постконфліктним. Зокрема, доцільно було б виразніше показати, які саме інформаційні практики були спадковими, а які набули нової якості на кожному наступному етапі.

2. Методологічна база дисертації є загалом достатньою для розв'язання поставлених завдань. Водночас, з огляду на значний обсяг цифрових, медійних і візуальних джерел, авторові доцільно було б докладніше окреслити критерії відбору таких матеріалів до аналізу. Це дало б змогу ще переконливіше показати репрезентативність джерельного корпусу та підвищити прозорість дослідницької процедури.

3. У роботі слушно наголошено на значенні цільових аудиторій, однак у деяких фрагментах власне населення, військовослужбовці, противник, міжнародна спільнота, діаспори, експертне середовище та медіа розглядаються у межах спільного комунікаційного поля. Чіткіше розмежування цих аудиторій дозволило б повніше показати специфіку інструментів і очікуваних ефектів впливу.

Зазначені зауваження не мають принципового характеру, не знижують загальної позитивної оцінки дисертації та не ставлять під сумнів достовірність її основних положень і висновків. Вони спрямовані на подальше вдосконалення наукового доробку автора та можливе розширення окремих аспектів дослідження у наступних працях.

Дисертаційна робота Квятковського Р.В. “Особливості інформаційного протиборства в період Другої карабаської війни (2016–2023 рр.)” є самостійним, завершеним і оригінальним науковим дослідженням, виконаним на належному теоретико-методологічному рівні. Мета дослідження досягнута, поставлені завдання виконані, а отримані результати мають наукову новизну, теоретичне і

практичне значення. Дисертація демонструє сформований авторський підхід до вивчення інформаційного протиборства в сучасних збройних конфліктах і в сукупності вирішує актуальне наукове завдання.

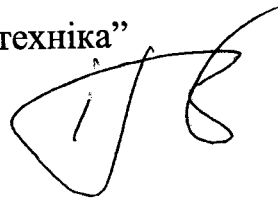
З огляду на викладене, дисертаційна робота “Особливості інформаційного протиборства в період Другої карабаської війни (2016–2023 рр.)” відповідає кваліфікаційним вимогам пунктів 6, 7, 8, 9 “Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 зі змінами, а її автор Квятковський Роман Володимирович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 – Історія та археологія, галузь знань 03 – Гуманітарні науки.

Офіційний опонент:

доцент кафедри політології та міжнародних відносин
інституту гуманітарних та соціальних наук

Національного університету “Львівська політехніка”

кандидат історичних наук, доцент

Ірина МАЛИК

